

การพัฒนาแนวทางป้องกันและควบคุม โรคไข้เลือดออก อำเภอแม่ใจ

นายภูวนารถ ลิ้มประเสริฐ

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ใจ

บทคัดย่อ

การพัฒนาแนวทางป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2556 มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยใช้รูปแบบการวิจัยพัฒนา (Development Research) รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าระบบสุขภาพอำเภอแม่ใจ เป็นระบบสุขภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึงบริการ มีหน่วยคู่สัญญาของบริการระดับปฐมภูมิอำเภอแม่ใจ (Contracting Unit for Primary Care : CUP) สนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์จากงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเคมีภัณฑ์ป้องกันและควบคุมโรค องค์กรบริหารส่วนจังหวัดพะเยา สนับสนุนวัสดุป้องกันควบคุมโรค กรณีการแพร่ระบาดเกินศักยภาพของพื้นที่ มีนายอำเภอแม่ใจ เป็นประธานหัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด เป็นคณะกรรมการ ในระดับตำบลมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประธาน กำหนดผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานราชการในพื้นที่ เป็นคณะกรรมการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้การควบคุมกำกับของคณะกรรมการสุขภาพอำเภอ ทั้งระดับอำเภอและตำบล ใช้แนวทางการดำเนินงานตามมาตรการ 5 ป 1 ข อย่างเข้มข้นร่วมกับการประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารการป้องกันโรคควบคุมโรคในที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดผู้ใหญ่บ้าน และที่ประชุมติดตามและประเมินผลงานด้านสาธารณสุขระดับอำเภออย่างต่อเนื่องทุกเดือน ร่วมกับการใช้

มาตรการควบคุมโรคตามหลัก 4 E + 2 C กระตุ้นตั้งแต่ระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน ยอมรับถือปฏิบัติ เป็นนิสัยอย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง ผลการดำเนินงานพบว่ามี การป้องกันโดยสำรวจ และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุงลายโดยอาสาสมัครสาธารณสุข นักเรียน ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในบ้านโดยประชาชน ภายนอกโดยผู้นำ ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อพบว่ามีผู้ช่วย ดำเนินการควบคุมโรคอย่างรวดเร็ว สอบสวนโรคทุกราย พันเคมีภัณฑ์ฆ่ายุงตัวแก่ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แจกทรายเคลือบสารเคมีและสำรวจทำลายโดยอาสาสมัครสาธารณสุข ความสำเร็จการดำเนินงานการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออก นับเป็นความสำเร็จเชิงกระบวนการภายใต้การขับเคลื่อนของระบบสุขภาพอำเภอแม่ใจ (Maechai District Health System)

Abstract

Development gridline prevent and control Dengue Fever Maechai District, Phayao Province, 2013. Objective of this research was to study method of developing gridline in preventing and controlling dengue Fever with participation of member health network in local community. This is a Development Research ,collecting data with questionnaire and participatory observation. This study 's result showed that Maechai District Health System is a system that facilitate people for easy access to the service under the

personnel, budget , and local health activities support and promotion from every level of public health authority with the role of Contracting Unit for Primary Care (CUP) which has Maechai District ' s Chief if the president , local leader as committee member at the sub - district / village level of health system , sub - district administrative organization's chief and sub - district headman / village headman as member of the committee in driving public health problem being Dengue Fever under the approval of Maechai Health Committee. In 2013 , every sub - district / village implemented the strategic plan to create work plan / project to encourage every village / community to accept the measuring preventing and controlling Dengue Fever. The disease was timely controlled , and successfully driving the health system to solve the outbreak of Dengue Fever.

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

โรคไข้เลือดออก เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2501 เป็นต้นมา มีการระบาดต่อเนื่องทุกปี (สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก, 2544) ในปี 2555 มีผู้ป่วยอัตราป่วยสะสมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 29 ธันวาคม 2555 จำนวน 74,250 ราย อัตราป่วย 116.24 ต่อประชากรแสนคน ผู้ป่วยตาย 79 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.11 ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีผู้ป่วยสะสม 4,715 ราย อัตราป่วย 82 ต่อแสนประชากร อัตราป่วยตาย 3 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.06 ในส่วนของจังหวัดพะเยา มีผู้ป่วยต่ำกว่าค่าเป้าหมาย และอัตราป่วยต่ำสุดของภาคเหนือตอนบน มีผู้ป่วยสะสม 133 ราย อัตราป่วย 27.33 ต่อแสนประชากร อัตราป่วยตาย 0 ราย ซึ่งพบว่ามีจำนวนผู้ป่วยสูงกว่าค่าเป้าหมายตั้งแต่เดือน

ตุลาคม 2555 มีแนวโน้มการระบาดตั้งแต่ปลายปีและอาจต่อเนื่องไปถึงปี 2556 (สำนักงานป้องกันและควบคุมโรคที่ 10 เชียงใหม่, 2556) ปี 2556 กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอ (District Health System) เป็นระบบการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการภาคี เน้นเป้าหมายผ่านกระบวนการชื่นชม และจัดการความรู้แบบอิงบริบทของแต่ละพื้นที่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2556) สำหรับระบบสุขภาพอำเภอแม่ใจ มีสำนักงานสาธารณสุขอำเภอร่วมกับโรงพยาบาลแม่ใจ ในนามของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) เป็นองค์กรบริหารงบประมาณ และสนับสนุนพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ โดยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 9 แห่งเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิ มีภารกิจในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันควบคุมโรค รักษาพยาบาลฟื้นฟูสภาพ และคุ้มครองผู้บริโภค ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อยู่ในพื้นที่ กอปรกับโรคไข้เลือดออก เป็นปัญหาสาธารณสุขที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการป้องกันและควบคุมโรค ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาแนวทางในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยพัฒนา (Development Research) เพื่อให้ได้แนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ภายใต้ระบบสุขภาพอำเภอ (District Health System) ระบบสุขภาพอำเภอแม่ใจ ยึดโยงกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค บูรณาการกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และการปกครองท้องถิ่น เชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน เพื่อนำแผนงาน/

โครงการ หรือปัญหาสุขภาพที่สำคัญของอำเภอลงสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการระดมทรัพยากรในระดับพื้นที่ในการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนปัญหาสุขภาพที่ครอบคลุมทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน และชุมชน เกิดกระบวนการบริหารจัดการปัญหาสุขภาพทุกพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม

ระบบสุขภาพอำเภอ เป็นการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบาย และการแก้ไขปัญหาสุขภาพระดับพื้นที่ (Area) ในระดับ Function โดยบทบาทของ คปสอ. เป็นคณะทำงานเชิงนโยบาย การแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ และการติดตามประเมินผล ตลอดจนการกระตุ้นให้ระบบสุขภาพได้เกิดการเชื่อมประสานการดำเนินงานที่มีทิศทางที่ชัดเจน รูปธรรมที่จะส่งผลต่อการจัดการที่เกิดประสิทธิภาพ และเยี่ยมประสิทธิผล การกำหนดคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารจัดการ ฝ่ายสนับสนุนชุมชน และฝ่ายพัฒนาวิชาการ โดยมีคณะอนุกรรมการทำงานตามกลุ่มกิจกรรม ได้แก่ คณะทำงานแผนยุทธศาสตร์ บริหารจัดการการเงิน นิเทศติดตามจัดการความรู้ พัฒนาการมีส่วนร่วม เผื่อระวัง ป้องกันควบคุมโรค พัฒนาทรัพยากรบุคคล พัฒนาคุณภาพบริการ พัฒนาระบบสารสนเทศ และโดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ใจ ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุน คปสอ. ในการขับเคลื่อนระบบสุขภาพระดับอำเภอ ร่วมกับภาคีเครือข่ายระดับอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในระดับพื้นที่เป็นแกนหลักการเชื่อมประสานภาคีเครือข่ายระดับตำบล และหมู่บ้าน การดำเนินงานจะมีการเชื่อมประสานระหว่าง Function และ Area โดยการกำหนดประเด็นการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดกลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ มีการแพร่ระบาดทั่วประเทศ ระบาดรุนแรงในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาระบบสุขภาพอำเภอ โดนนายอำเภอแม่ใจ ได้สั่งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานการดำเนินงาน

ป้องกันและควบคุมโรคร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่ง และกำนันทุกตำบลผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ก่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เชื่อมโยงทรัพยากรจากกองทุนหลักประกันสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณงานสุขภาพภาคประชาชนที่จัดสรรลงระดับหมู่บ้าน ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นแกนหลักขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน ร่วมกับองค์กรชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่ม อปพร. ความสำเร็จของการจัดการสุขภาพ ก็คือ การบริหารจัดการกลุ่มต่างๆ ในระดับหมู่บ้านให้มีการบูรณาการร่วมกัน ขับเคลื่อนกิจกรรมสุขภาพในระดับตำบล และหมู่บ้าน

คณะกรรมการระบบสุขภาพระดับอำเภอ อันมีนายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการ จึงได้กำหนดปัญหาโรคไข้เลือดออกเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน เป็นปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาในระดับอำเภอ ซึ่งสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ใจ ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่มีการระบาดทุกปี โดยใช้ข้อมูลสนับสนุนของสำนักงานป้องกันและควบคุมโรคที่ 10 เชียงใหม่ ที่พบว่าจังหวัดพะเยา มีจำนวนผู้ป่วยสูงกว่าค่าเป้าหมาย (80% ของค่า Median ย้อนหลัง 5 ปี) ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 ที่เป็นต้นมา มีแนวโน้มการระบาดตั้งแต่ปลายปี 2555 และอาจต่อเนื่องไปถึงปี 2556 ก่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในการแก้ไขสุขภาพระดับอำเภอ คือการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแปลงเป็นมาตรการสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในระดับตำบล และหมู่บ้าน

ระยะเวลารวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 - กันยายน 2556

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นประชาชนในเขตอำเภอแม่ใจ กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนในตำบลแม่ใจ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกสูงในปี 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจลูกน้ำยุงลายสำหรับ อสม. ในการสำรวจลูกน้ำยุงลาย รายครัวเรือน
2. แบบสำรวจผลการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจ
3. แบบบันทึกข้อมูลระดับวิทยาโรคไข้เลือดออกของศูนย์ข้อมูลระดับวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา
4. พิจารณาแนวทางโดยนำข้อมูลที่ได้มาบูรณาการกับระบบสุขภาพสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แบบสำรวจผลการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจจากเทศบัญญัติของเทศบาลตำบล

ส่วนที่ 1 การสำรวจผลการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อปท.

ตารางที่ 1 สำรวจผลการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ปีงบประมาณ 2554	ปีงบประมาณ 2555	ปีงบประมาณ 2556
เทศบาลตำบลแม่ใจ	145,000	145,000	165,000
เทศบาลตำบลศรีถ้อย	100,000	105,000	105,000
เทศบาลตำบลป่าแฝก	250,000	100,000	100,000
เทศบาลตำบลบ้านเหล่า	70,000	50,000	50,000
เทศบาลตำบลเจริญราษฎร์	110,000	110,000	110,000
เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา	45,000	40,000	40,000
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก	140,000	100,000	100,000

ที่มา : เทศบัญญัติเทศบาลและข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลปี 2554 – 2556

และข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง ปีงบประมาณ 2554 - 2556 บันทึกข้อมูลระดับวิทยาโรคไข้เลือดออกจากศูนย์ข้อมูลระดับวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

2. นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำร่างแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
3. ประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
4. นำผลการประชุมมาปรับปรุงแนวทางให้สมบูรณ์

ผลการศึกษา

การพัฒนาแนวทางการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2556 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ผลการศึกษานำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การสำรวจผลการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอแม่ใจ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับวิทยาโรคไข้เลือดออกปี 2554 - 2556

จากตารางที่ 1 พบว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 - 2556 เทศบาลตำบลแม่ใจ ได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมากที่สุด รองลงมาเป็นเทศบาลตำบลเจริญราษฎร์ เมื่อดูแนวโน้มการจัดสรรพบว่ามืองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองแห่งที่จัดสรรงบประมาณเพิ่มในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกคือเทศบาลตำบลแม่ใจ และเทศบาลตำบลศรีถ้อย จัดสรรงบประมาณลดลงจำนวน 4 แห่ง คือเทศบาลตำบลป่าแฝก เทศบาลตำบลบ้านเหล่า เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก จัดสรรในอัตราคงที่จำนวน 1 แห่งคือเทศบาลตำบลเจริญราษฎร์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลระบาดวิทยาโรคไข้เลือดออกปี 2554 - 2556

ตารางที่ 2 อัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกในพื้นที่จังหวัดพะเยาปี 2554 - 2556

อำเภอ	จำนวน (ราย)	อัตราต่อแสน	จำนวน (ราย)	อัตราต่อแสน	จำนวน (ราย)	อัตราต่อแสน
เมืองพะเยา	37	29.15	34	26.55	333	260.03
ดอกคำใต้	18	25.12	17	23.92	197	277.21
เชียงคำ	70	91.36	29	37.74	113	147.05
เชียงม่วน	1	5.18	11	57.53	29	151.66
จุน	8	15.58	8	15.79	83	163.77
ปง	23	43.62	16	30.29	68	128.72
แม่ใจ	13	37.04	3	8.66	27	79.98
ภูซาง	7	22.22	12	37.93	48	151.93
ภูพานยาว	0	0	15	23.14	44	203.64

ที่มา : สรุปผลการดำเนินงานระบาดวิทยาโรคไข้เลือดออกของศูนย์ระบาดวิทยา สสจ.พะเยาปี 2554 - 2556

จากตารางที่ 2 อัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกจังหวัดพะเยาในปี 2556 พบว่าในพื้นที่ที่มีอัตราป่วยต่อแสนประชากรสูงสุดคืออำเภอดอกคำใต้ รองลงมาคืออำเภอเมืองพะเยา และภูพานยาวตามลำดับ สำหรับแนวโน้มการแพร่ระบาดของเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2554 - 2556 พบว่าอำเภอเชียงม่วน ภูซางและภูพานยาว มีอัตราป่วยต่อแสนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี ในส่วนอำเภออื่น ๆ มีการแพร่ระบาดแปรผกผันปีเว้นปี

ตารางที่ 3 อัตราป่วยต่อแสนประชากรด้วยโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอแม่ใจปี 2554 - 2556

ตำบล	2554	2555	2556
แม่ใจ	122.93	0	41.32
ศรีถ้อย	69.64	13.93	139.49
ป่าแฝก	0	0	75.15
แม่สุก	0	17.77	35.75
เจริญราษฎร์	24.79	0	49.98
บ้านเหล่า	12.50	12.50	87.70

ที่มา : แบบบันทึกรายงานระบาดวิทยาโรคไข้เลือดออกของศูนย์ระบาดวิทยา สสจ.พะเยาปี 2554 - 2556

จากตารางที่ 3 อัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก อำเภอแม่ใจในปี 2554 - 2556 พบว่าอำเภอแม่ใจในพื้นที่ตำบลศรีถ้อยและตำบลบ้านเหล่ามีการแพร่ระบาดทุกปี นอกนั้นมีการแพร่ระบาดในลักษณะปีเว้นปีในพื้นที่ตำบลแม่ใจ และตำบลเจริญราษฎร์ ไม่พบการแพร่ระบาดสองปีติดต่อกันในพื้นที่ตำบลป่าแฝก สำหรับในปี 2556 ตำบลศรีถ้อยเป็นตำบลที่มีแพร่ระบาดสูงสุด รองลงมาเป็นตำบลบ้านเหล่า และป่าแฝกตามลำดับ

ผลของการนำแนวทางไปใช้ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่

กระบวนการนำมาตรการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกสู่การปฏิบัติอาศัยบทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ บทบาทของคณะกรรมการระดับอำเภอ มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ถ่ายทอดสู่ระดับตำบล/หมู่บ้าน ซึ่งเชื่อมประสานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร่วมกับผู้นำท้องที่ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีแผนการดำเนินงานร่วมกันระดับพื้นที่ นำมาตรการสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล มีกระบวนการ ที่แสดงถึงความเห็นพ้องต้องกัน คือการทำข้อตกลง หรือมติของตัวแทนครัวเรือน ยอมรับมาตรการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของทุกครัวเรือน การประกาศ มาตรการให้ทุกครัวเรือนรับทราบเพื่อถือปฏิบัติ ถือว่าเป็นวาระชุมชน ที่ทุกหมู่บ้านชุมชนต้องถือปฏิบัติ

จากข้อมูลระบบเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออกของงานระบาดวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 30 กันยายน 2556 พบว่า ในพื้นที่อำเภอแม่ใจ มีรายงานการเกิดโรคไข้เลือดออก จำนวน 27 ราย อัตราป่วย 78.98 ต่อแสนประชากร ไม่มีผู้ป่วยตาย ซึ่งต่ำที่สุดของจังหวัดพะเยา

การติดตามประเมินประสิทธิผลการดำเนินกิจกรรมควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกในปี 2556 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. มีการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านเพื่อการควบคุมป้องกันโรคทุกหมู่บ้านที่พบผู้ป่วย

2. หมู่บ้านมีการขับเคลื่อนกิจกรรมตามมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก 5 ป. 1 ข.

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่งคือ เทศบาลตำบลป่าแฝก เทศบาลตำบลแม่ใจ เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา เทศบาลตำบลเจริญราษฎร์ เทศบาลตำบลศรีถ้อย สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อทรายเคลือบสารที่มีฟอส ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อีกสองแห่งคือเทศบาลตำบลบ้านเหล่า และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก ใช้งบประมาณส่วนนี้ไปสนับสนุนการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของโครงการบ้านสวยเมืองงามหรือโครงการหมู่บ้านน่าอยู่

4. มีการจัดรณรงค์กำจัดและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ทุกวันศุกร์ แต่ไม่ต่อเนื่อง

5. อสม. มีการสำรวจลูกน้ำยุงลายและมีรายงาน CI,HI ทุกเดือน

6. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก การใช้ทรายเคลือบสารที่มีฟอส และกำจัดทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในหมู่บ้าน/ชุมชน

7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับหมู่บ้านส่งเสริมการปลูกพืชไล่ยุง เช่น ตะไคร้หอม

การอภิปราย

ระบบสุขภาพอำเภอแม่ใจ เป็นรูปแบบระบบสุขภาพระดับอำเภอโยงกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค บูรณาการกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การปกครองท้องที่ และภาคีต่าง ๆ ทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการภาคีเครือข่าย ส่งผลให้ผู้ที่มามีส่วนร่วมเกิดความตระหนักต่อปัญหาดังกล่าว หน่วยงานสาธารณสุข ทำหน้าที่คืนข้อมูลแก่ผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนเป็นไปตามมาตรการที่กำหนด เชื่อมประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ช่วยให้การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ผลเป็นอย่างดี ทำให้อัตราป่วยต่ำที่สุดในจังหวัดพะเยาคือ 79.98 ต่อแสนประชากร และไม่มีผู้ป่วยตาย สอดคล้องกับการศึกษาของสงกรานต์ ทองน้อย และชรินทร์ พละมาตร

